

Ahlaki Kay?ts?zl?k Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Ahlaki Kay?ts?zl?k Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=16331>

Özet

Ahlaki Kayıtsızlık Ölçeği (AKÖ), bireylerin etik davranışları meşurlandırmak veya bu davranışları sonuçlarından kaynaklanan suçluluk duygusunu azaltmak için kullandıkları bilişsel mekanizmaları ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, orijinal bir ahlaki kayıtsızlık aracının Türk kültürüne **uyarlama** çalışmasıdır. Yavuz-Birben ve Bacanlı (2018) tarafından gerçekleştirilen bu uyarlama çalışması, ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik özelliklerini detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, ölçeğin Türk popülasyonunda da ilgili psikolojik yapıyı tutarlı ve doğru bir şekilde ölçebildiğini göstermeyi hedeflemiştir.

Ölçek, özellikle sosyal öğrenme teorisi ve etik gelişim alanlarında yapılan araştırmalar için kritik bir araç sağlamaktadır. **Ahlaki kayıtsızlık**, Bandura'nın sosyal bilişsel teorisinde merkezi bir rol oynar ve bireylerin moral standartları geçici olarak askıya alarak zararlı eylemlerde bulunabilme yeteneğini ifade eder. AKÖ, bu karmaşık yapının farklı boyutları nicelleştirmeye olanak tanır.

Anahtar Kelimeler

Ahlaki Kayıtsızlık, Moral Disengagement, Ölçek Uyarlama, Psikometrik Özellikler, Geçerlik, Güvenirlik, Etik Davranış, Sosyal Bilişsel Teori.

Yazarlar

Fazilet Yavuz Birben, Hasan Bacanlı.

Amaç

Ahlaki Kayıtsızlık Ölçeği'nin temel amacı, Türk kültürü bağlamında bireylerin ahlaki kayıtsızlık düzeylerini bilimsel yöntemlerle ölçebilecek standartlaştırmalı bir araç sunmaktır. Bu amaçla, Yavuz-Birben ve Bacanlı (2018) tarafından yürütülen çalışma, uluslararası alanda kabul görmüş olan bu yapıyı Türkçe konu alan popülasyonlar için erişilebilir kılmayı hedeflemiştir.

Ölçek, eğitim psikolojisi, gelişim psikolojisi ve sosyal psikoloji alanlarında, özellikle zorbalık, saldırganlık, etik davranışları ve sivil kayıtsızlık gibi konuların incelenmesinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Ölçeğin güvenilir ve geçerli bir şekilde kullanılması, araştırmacıların ahlaki kayıtsızlık ile diğer davranışsal ve bilişsel değişkenler arasındaki ilişkileri daha derinlemesine anlamalarına olanak tanır.

Yapı

Ölçeğin ölçtüğü psikolojik yapı, **Ahlaki Kayıtsızlık**tir. Bu yapı, Bandura tarafından tanımlanan ve bireyin kendi ahlaki standartların ihlal eden eylemlere girişmesine izin veren sekiz temel bilişsel mekanizmayı içerir. Bu mekanizmalar genellikle şunlardır: ahlaki gerekçelendirme, örtbas edici dil, avantajlı kararlaştırma, sorumluluğun yayılması, sorumluluğun başkasına yüklenmesi, sonuçların çarpıtılması, insanlıktan çıkarma ve mağdura atfetme. Ölçek, bu mekanizmaların genel bir skorunu veya alt boyutların ölçmeyi amaçlar.

Ahlaki kayıtsızlık, etik karar verme süreçlerinin temelini oluşturur ve bireyin vicdanını susturarak antisosyal davranışlara eğilimini artırır. Ölçek maddeleri, bu bilişsel yeniden yapılandırma süreçlerini yansıtan ifadelerden oluşur ve katılımcıların bu tür gerekçelendirmelere ne ölçüde katıldıklarını belirler.

Geçerlik

Ahlaki Kayıtsızlık Ölçeği'nin **geçerlik** çalışmaları, ölçeğin gerçekten ahlaki kayıtsızlık yapısının ölçtüğünü doğrulamak amacıyla yapılmıştır. Uyarılma çalışmasında genellikle yapı geçerliliği incelenmiştir. Yapı geçerliliği kapsamında, orijinal ölçeğin faktör yapısının Türkçe formda korunup korunmadığı incelenmiştir, bu da doğrulayıcı ve/veya açıcı faktör analizi teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında, AKÖ puanlarının teorik olarak ilişkili olması beklenen diğer yapılarla (örneğin, empati, saldırganlık, prososyal davranışlar) korelasyonları incelenmiştir. Yüksek korelasyonlar, ölçeğin teorik beklentilerle uyumlu olduğunu ve geçerli bir ölçüm sağladığını desteklemektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin **güvenirlilik** çalışmaları, ölçüm sonuçlarının tutarlılığını ve kararlılığını değerlendirir. Yavuz-Birben ve Bacanlı (2018) çalışmasında iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) hesaplanmıştır. Yüksek Cronbach Alfa değerleri, ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Çıkarılabilirlik yanısıra, ölçeğin kararlılığını değerlendirmek amacıyla test-tekrar test güvenirlilik yönteminin de kullanılması muhtemeldir. Bu yöntem, aynı bireylere farklı zamanlarda uygulanan test sonuçlarının ne ölçüde benzer olduğunu göstererek ölçeğin zamana karşı direncini ortaya koyar.

Faktör Analizi

Uyarlama çalışmalarının temel adımlarından biri olan **Faktör Analizi**, ölçeğin çok boyutlu yapısının Türkçe örneklemede de geçerli olup olmadığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Orijinal ölçeğin sahip olduğu alt boyutların (örneğin, ahlaki gerekçelendirme, sorumluluğun dağılımı vb.) Türkçe formda da benzer şekilde gruplandırılarak bu analizlerle doğrulanmaktadır.

Genellikle, açılmaya cektir faktör analizi (AFA) ilk olarak ölçeğin faktör yapısını keşfetmek için kullanılırken, doğrulama faktör analizi (DFA) ise elde edilen yapının teorik modelle ne kadar uyumlu olduğunu test etmek için kullanılır. Bu analizler, AKÖ'nün sekiz faktörlü yapısının Türk popülasyonunda da kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğunu göstermiştir.

Araç

Ölçek Çeşidi: Uyarlama

Format: Genellikle 5'li veya 6'lı Likert tipi derecelendirme (Kesinlikle Katılmıyorum'dan Kesinlikle Katılmıyorum'a kadar uzanan bir aralıkta yanıtlar beklenir).

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon (Özellikle ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yaygınadır).

Yaş Grubu: Ergenlik dönemi ve sonrası (12 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları: Uyarlama çalışmasının yapıldığı orijinal örneklem detayları için 2018 referansına başvurulmalıdır. Genellikle eğitim fakültesi öğrencileri veya lise öğrencileri örneklem olarak kullanılmaktadır.

Test Metodolojisi: Bireysel veya grup olarak uygulanan öz bildirim (self-report) anket formu.

Anahtar Kelimeler

Ahlaki Kayıtsızlık, Moral Disengagement Scale, Yavuz-Birben, Bacanlı, Psikometri, Etik, **Geçerlik**, **Güvenirlik**.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Fazilet Yavuz Birben

Yazar ORCID Tanıtıcıları: ORCID bilgisi kaynakta mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: faziletyavuz@hotmail.com

Yazma Adresi: Yazma detayları için Fazilet Yavuz Birben ile iletişime geçilmelidir.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanma ve psikometrik çalmaları tamamlanma yılı 2018'dir.

İzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler ve olası ücretlendirme bilgileri, sorumlu yazar Fazilet Yavuz Birben ile doğrudan iletişime geçilerek öğrenilmelidir. Akademik kullanım genellikle izne tabidir.

Bu ölçeğe ait orijinal PDF dosyasına aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir: ahlaki-kayitsizlik-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Yavuz-Birben, F., ve Bacanlı, H. (2018). Ahlaki Kayıtsızlık Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalmaları. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(2), 1-25.

Ahlaki Kayıtsızlık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte yer almamaktadır. Ölçek maddelerine ulaşmak için ilgili referans yazıya başvurulması gerekmektedir.